

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 433

**Gospodarka regionalna
w teorii i praktyce**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Hanna Jurek
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-588-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Beata Bal-Domańska: Ocena zrównoważonego rozwoju Polski w układzie powiatów w ujęciu <i>przyczyna – stan – reakcja</i> . Przypadek <i>bezrobocie – ubóstwo – aktywność gospodarcza</i> / The evaluation of sustainable development in the system of counties in Poland from the <i>pressure – state – response perspective</i> . Example of <i>unemployment – poverty – economic activity</i>	9
Tomasz Bartłomowicz: Wielowymiarowa analiza porównawcza sytuacji społeczno-gospodarczej miast regionu dolnośląskiego / Multidimensional comparative analysis of the socio-economic situation of Lower Silesia region cities.....	19
Patrycja Beba, Ewa Kiryluk-Dryjska: Identyfikacja barier rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce na przykładzie regionu północno-zachodniego / Identification of rural development obstacles in Poland on the example of north-western region.....	29
Joanna Cymerman, Marcelina Zapotoczna: System opodatkowania nieruchomości w Polsce na tle wybranych krajów / System of real estate taxation in Poland compared to chosen states	40
Maciej Filus: Szacowanie wielkości rynku jubilerskiego w Polsce / Assessment of Polish jewelry market size	53
Patrycja Gaździcka: Ocena innowacyjności polskiej gospodarki na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej / Evaluation of innovation in the Polish economy as compared to other European Union countries	63
Dariusz Głuszczyk: Problem pomiaru działalności innowacyjnej przedsiębiorstw na poziomie regionów / The problem of measuring innovation activities in enterprises at the level of regions.....	73
Jakub Hadyński: Konkurencyjność regionów transgranicznych w Unii Europejskiej / The competitiveness of trans-border regions in the European Union	82
Katarzyna Iwińska: Dekompozycja strumieni emigracyjnych w regionach Polski w latach 2002 i 2011 / Decomposition of emigration streams in Polish regions in the years 2002 and 2011.....	91
Ewa Kiryluk-Dryjska, Patrycja Beba: Zastosowanie metod ilościowych do regionalnej alokacji środków strukturalnych Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce / Application of quantitative methods to regional allocation of CAP structural funds in Poland.....	102

Maria Kola-Bezka: Perspektywy rozwoju rynku projektów hybrydowych w województwie kujawsko-pomorskim / Prospects of development of hybrid projects market in the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship.....	110
Barbara Kryk: Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego jako przykład uwzględniania nowego paradygmatu terytorialnej polityki rozwoju / Regional Development Strategy of the West Pomeranian Voivodeship as an example of taking into account a new paradigm of territorial development policy.....	119
Florian Kuźnik: Regionalna polityka miejska w polityce spójności i programach operacyjnych na lata 2014–2020 / Regional urban policy in the cohesion policy and 2014–2020 operational programmes	129
Małgorzata Markowska: Regiony polskie w klasyfikacji pod względem poziomu inteligentnego rozwoju i wrażliwości na kryzys ekonomiczny / Polish regions classified in terms of smart growth level and sensitivity to economic crisis	138
Klaudia Plac: Regionalne różnicowania w zakresie wsparcia zielonej ekonomii z funduszy europejskich w latach 2007–2013 / Regional differences in supporting the green economy by the EU funds in the years 2007–2013	154
Jan Polski: Policentryczność rozwoju regionów na przykładzie województwa lubelskiego / The polycentricity development of regions on the example of Lublin Voivodeship.....	163
Beata Skubiak, Katarzyna Jurewicz: Praktyczne aspekty wdrażania innowacji społecznych. Rekomendacje dla decydentów / Practical aspects of implementing social innovation. Recommendations for decision makers .	172
Aldona Standar: Ocena poziomu pozyskanych środków PROW 2007–2013 na przedsięwzięcia środowiskowe w aspekcie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Przykład gmin województwa wielkopolskiego / Evaluation of the level of RDP 2007–2013 funds on environmental projects in the aspect of sustainable development of rural areas. An example of Wielkopolska communes.....	180
Marek Szajt: Efektywność innowacyjna systemu <i>triple-helix</i> w Unii Europejskiej / The effectiveness of an innovative triple-helix system in the European Union	190
Marcelina Zapotoczna: Ceny mieszkań i zmiany demograficzne – czy istnieje związek? Doświadczenia polskiego rynku nieruchomości mieszkaniowych na przykładzie miast wojewódzkich / Apartment prices and demographic changes – is there a connection? Experience of the Polish residential real estate market on the example of voivodeships capital cities	199
Marta Zarówna: Polaryzacja polskich obszarów metropolitalnych / Polarization of Polish metropolitan areas.....	211

Wstęp

Przekazujemy Państwu publikację poświęconą tematyce gospodarki regionalnej i problemów związanych z jej rozwojem. Zbiór zawartych w niej artykułów koncentruje się na różnych problemach, które omawiane są w perspektywie międzynarodowej i krajowej, ze szczególnym uwzględnieniem regionów, województw, powiatów oraz obszarów transgranicznych.

Najwięcej uwagi poświęcono Unii Europejskiej w różnych wymiarach jej funkcjonowania, w tym ocenie innowacyjności (M. Szajt), (P. Gaździcka), konkurencyjności regionów transgranicznych (J. Hadyński), a przede wszystkim finansowaniu różnych zadań ze środków budżetu Unii Europejskiej w odniesieniu do polityki spójności i programów operacyjnych: w kontekście polityki miejskiej (F. Kuźnik), alokacji środków strukturalnych Wspólnej Polityki Rolnej (E. Kiryluk-Dryjska, P. Beba), wsparcia zielonej ekonomii z funduszy europejskich (K. Plac) oraz pozyskanych środków PROW na przedsięwzięcia środowiskowe (A. Standar).

Problemy związane ze sferą finansów w skali kraju były kontynuowane w pracach poświęconych rynkowi nieruchomości (M. Zapotoczna, J. Cymerman) oraz problemowi szacowania rynku jubilerskiego. Tematyka innowacji natomiast pogłębiona została w: układach regionalnych Polski z punktu widzenia wdrażania innowacji społecznych (B. Skubiak), działalności innowacyjnej przedsiębiorstw (D. Głuszczyk), a także w ocenie pozycji konkurencyjnej regionów Polski, ze względu na poziom inteligentnego rozwoju (M. Markowska).

W pracach pojawiły się tak aktualne wątki dla współczesnej gospodarki kraju, jak: pomiar i ocena zrównoważonego rozwoju (B. Bal-Domańska), tematyka miast, w tym pomiar i ocena ich sytuacji społeczno-gospodarczej (T. Bartłomowicz), a także procesów rozwojowych (M. Zarówna) oraz barier rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa (E. Kiryluk-Dryjska, P. Beba). Gospodarka regionalna była również analizowana w kontekście dekompozycji strumieni emigracyjnych (K. Iwińska).

Wśród rozważanych tematów nie zabrakło problemów związanych z zarządzaniem strategicznym w gospodarce regionalnej w kontekście zastosowania nowego paradygmatu polityki rozwoju omówionego na przykładzie strategii województwa zachodniopomorskiego (B. Kryk) oraz zagadnień rynku projektów hybrydowych i powiązanego partnerstwa publiczno-prywatnego w województwie kujawsko-pomorskim (M. Kola-Bezka).

Przekazujemy niniejszą publikację w Państwa ręce w przekonaniu, że stanie się ona źródłem inspiracji i będzie pomocna w rozwiązywaniu problemów w pracach badawczych i w przedsięwzięciach praktycznych, realizowanych przez odbiorców zainteresowanych tematyką gospodarki regionalnej, a wśród nich pracowników nauki, struktur samorządowych i ministerstw. Publikację polecamy również studentom kierunków ekonomia oraz gospodarka przestrzenna.

Małgorzata Markowska, Beata Bal-Domańska, Dariusz Głuszczyk

Katarzyna Iwińska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: kiwinska@interia.pl

DEKOMPOZYCJA STRUMIENI EMIGRACYJNYCH W REGIONACH POLSKI W LATACH 2002 I 2011

DECOMPOSITION OF EMIGRATION STREAMS IN POLISH REGIONS IN THE YEARS 2002 AND 2011

DOI: 10.15611/pn.2016.433.09

Streszczenie: Celem artykułu jest określenie profilu emigrantów wyjeżdżających z regionów Polski, w latach 2002 i 2011, w relacji do populacji, z których się wywodzą przez: wyodrębnienie strumieni emigracyjnych z województw Polski, a następnie analizę wybranych aspektów demograficznych poprzez zastosowanie współczynników selektywności emigracji. W okresie od 2002 r. do 2011 r. z Polski wyemigrowało prawie 2,3 mln osób. Fala migracyjna zbiegła się z niskim przyrostem naturalnym oraz starzeniem się polskiego społeczeństwa, co w dłuższym horyzoncie czasowym może prowadzić do istotnych zmian w strukturze demograficznej Polski. W rezultacie coraz większe znaczenie zyskuje pytanie dotyczące wpływu emigracji na sytuację demograficzną regionów Polski

Słowa kluczowe: emigracja, regiony Polski, selektywność emigracji.

Summary: The goal of this article is to define a profile of emigrants leaving Polish regions in the years 2002 and 2011, in relation to the population they originate from; through: separation of emigration streams from Polish voivodeships and afterwards analysis of selected demographic aspects through the use of selective emigration factors, and in consequence showing the differentiation of emigration as a whole, including Polish voivodeships. In the period 2002–2011 almost 2.3 million Poles emigrated. The migration wave coincided with low birth and aging of Polish society, which in long time horizon might have a big impact on changes in the demographic structure in Poland. Therefore a question about the impact of emigration on demographic situation of Polish regions is gaining importance

Keywords: emigration, Polish regions, emigration selectivity.

1. Wstęp

W latach 2002–2011 odnotowano bezprecedensową falę emigracji Polaków, w szczególności do krajów Unii Europejskiej. Szacuje się, iż w kulminacyjnym

okresie (2007 r.) poza granicami kraju przebywało 2,3 mln Polaków, co w połączeniu z niskim przyrostem naturalnym oraz starzeniem się polskiego społeczeństwa kumuluje czynniki mające niekorzystny wpływ na demografię zarówno w skali kraju, jak i w skali regionów [KBN PAN 2014].

Literatura przedmiotu dość obszernie odnosi się do zagadnienia emigracji. Zainteresowaniem badawczym cieszą się takie kwestie, jak: skala i kierunki emigracji, czynniki wypychające i przyciągające w szczególności z województw uznawanych za tradycyjne regiony emigracyjne, mianowicie: opolskiego, zachodniopomorskiego, śląskiego i małopolskiego [Grabowska-Lusińska, Okólski 2009]. Jako przykład wskazać należy prace dotyczące województwa opolskiego [Jończy 2011].

W piśmiennictwie dominuje ujęcie o charakterze opisowym [Jaźwińska 2000]. Emigracja, jako zjawisko interdyscyplinarne, przedstawiana jest w ujęciu geograficznym, socjologicznym, politycznym [Jończy 2013]. Mobilność Polaków odnośzona jest do populacji wyjeżdżających ogółem bądź w odniesieniu do województw, które są przedmiotem zainteresowania poszczególnych badaczy.

W tym kontekście znaczenie zyskuje teza, iż emigracja jest procesem zróżnicowanym regionalnie. W jednej ze swoich prac B. Solga pisze: „migracje zagraniczne i ich skutki są ważnym czynnikiem kształtującym sytuację ekonomiczną i społeczno-kulturową regionów w Polsce oraz zjawiskiem o wzrastającej roli w rozwoju regionalnym i lokalnym” [Solga 2013]. Z tego powodu celem publikacji jest określenie profilu emigrantów wyjeżdżających z regionów Polski w latach 2002 i 2011, w relacji do populacji, z których się wywodzą, przez:

- dekompozycję strumieni emigracyjnych z województw Polski,
- analizę wybranych aspektów demograficznych przez wykorzystanie współczynników selektywności emigracji, a w konsekwencji ukazanie zróżnicowania emigracji w województwach Polski.

2. Źródła danych dotyczących emigracji i metody badań

Do podstawowych źródeł danych dotyczących emigracji w Polsce zaliczyć należy następujące publikacje Głównego Urzędu Statystycznego:

- *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002* [GUS 2003],
- *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników* [GUS 2012],
- *System badań migracji zagranicznych w Polsce* [GUS 2011],
- *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2013* [GUS 2014].

Analiza powyższych danych umożliwia ocenę skali emigracji w latach 2002 i 2011, porównanie wielkości przepływów ludności w stosunku do populacji województw, a także identyfikację podstawowych cech demograficznych emigrantów.

Do realizacji badania strumieni emigracyjnych, a także w celu ich dekompozycji posłużono się współczynnikiem selektywności migracji, w dalszej części pracy określanym jako współczynnik emigracji, a określonym wzorem [Cieślak 1992]:

$$WSE_{ij} = \frac{\frac{R_{ij}}{R} - \frac{E_{ij}}{E}}{\frac{E_{ij}}{E}} \quad (1)$$

gdzie: WSE_{ij} – współczynnik selektywności emigracji dla i -tego województwa i j -tej cechy, $i = 1, \dots, 16$ – numer województwa, j – cecha, ze względu na którą wyodrębniono współczynnik selektywności emigracji, R_{ij} – liczba emigrantów ze względu na j -tą cechę w województwie, R – liczba emigrantów ogółem w województwie, E_{ij} – liczba ludności ze względu na j -tą cechę w i -tym województwie, E – liczba ludności w badanej populacji w województwie.

Współczynnik selektywności emigracji (WSE_{ij}) przybiera wartości z przedziału $[-1; +\infty)$. Wartości większe od 0 świadczą o występowaniu selektywności – tym większej, im wyższa wartość współczynnika [Mioduszewska 2008]. Wartość współczynnika równa 0 oznacza brak selektywności. Ujemne wartości współczynnika selektywności oznaczają, iż badany strumień emigrantów nie odzwierciedla struktury populacji województw, z której się wywodzi.

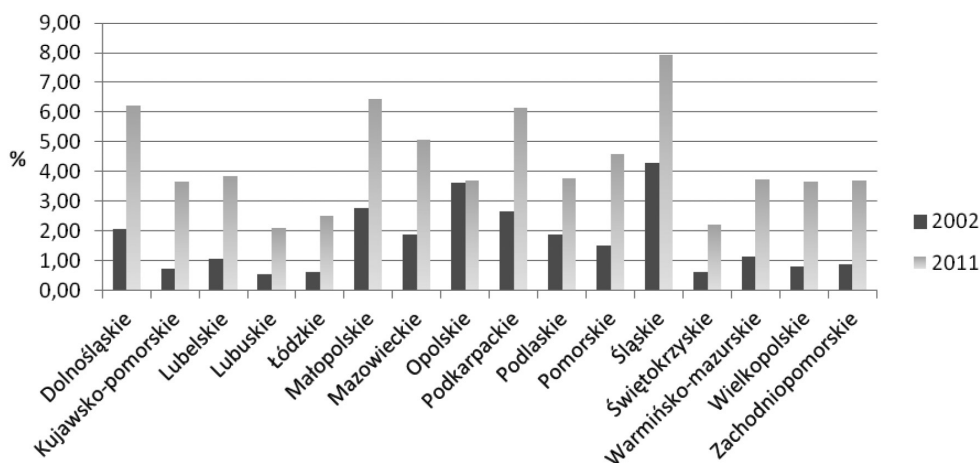
Podstawowym zadaniem współczynnika selektywności emigracji jest ukazanie udziału emigrantów wyodrębnionych ze względu na wybraną cechę demograficzną do liczby emigrantów ogółem w każdym z województw, w porównaniu z występowaniem zdefiniowanej cechy w badanej populacji. Zastosowanie współczynników selektywności emigracji Polaków pozwala na precyzyjną dekompozycję strumieni emigracyjnych ze względu na wybrane cechy statystyczne emigrantów w układzie 16 województw.

3. Sелеktywność emigracji ze względu na liczbę wyjeżdżających z Polski w latach 2002 i 2011

Szacuje się, iż w okresie od 2002 r. do 2011 r. odnotowano 2,3 mln wyjazdów czasowych Polaków, które należy odróżnić od wyjazdów definitywnych. Skala wyjazdów sprawiła, iż podstawową kwestią jest odpowiedź na pytanie, jak liczba emigrujących odnosi się do populacji Polski ogółem, a także w odniesieniu do województw, które wygenerowały strumienie emigracyjne.

W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę na dwustronną zależność między migracją a sytuacją demograficzną, która to zależność mówi, iż strumień emigracyjny może modyfikować strukturę populacji [Iglicka-Okólska 2003]. Z drugiej zaś strony – określona struktura populacji może generować przepływy migracyjne.

Skalę emigracji z województw Polski, mierzoną udziałem emigrantów w stosunku do populacji ogółem wskazuje rys. 1, na którym widoczny jest znaczący wzrost liczby emigrantów w stosunku do populacji województw w 2011 r. Zdecydowanie mniejszy strumień emigrantów w stosunku do populacji województw odnotowano w 2002 r.

Rys. 1. Udział emigrantów w populacjach województw w latach 2002 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu oceny wpływu wyjazdów Polaków na sytuację demograficzną województw Polski dokonano wyliczenia współczynników selektywności emigracji ustalonych dla lat 2002 i 2011 (por. tab. 1).

W 2002 r. ujemne współczynniki selektywności emigracji odnotowano w województwach: wielkopolskim i łódzkim ($-0,7$), kujawsko-pomorskim ($-0,54$), mazowieckim ($-0,48$), lubelskim ($-0,40$), świętokrzyskim ($-0,38$), zachodniopomorskim ($-0,34$), lubuskim ($0,32$) oraz dolnośląskim ($-0,04$) i pomorskim ($-0,04$), co należy odczytać jako efekt wygenerowania stosunkowo mniejszego strumienia emigrantów, niż wynika to z wielkości populacji województw. Skrajnym przykładem potencjału migracyjnego jest województwo opolskie, które w 2002 r., wobec prawie 1 mln populacji, wygenerowało 105 tys. emigrantów, ustępując jedynie emigracji z województwa śląskiego [Dybowska 2013].

W 2011 r. ujemna wartość współczynników selektywności utrzymała się w województwie łódzkim ($-0,51$), podobną wartość odnotowano dla lubuskiego ($-0,59$) oraz świętokrzyskiego ($-0,57$). W przypadku pozostałych województw ujemna wartość współczynnika selektywności emigracji uległa swoistemu spłaszczeniu, przybierając wartości od $-0,29$ w kujawsko-pomorskim do $-0,01$ w mazowieckim. Należy przyjąć, iż jest to efekt zdecydowanie większej skali wyjazdów po 2002 r. i aktywizacji mieszkańców województw, które wcześniej nie generowały znaczących strumieni emigracyjnych. O ile ujemna wartość współczynnika mówi o braku selektywności emigracji, o tyle wartość dodatnia wskazuje, iż badana populacja wygenerowała odpowiednio większy strumień emigrantów, niż wskazuje na to wielkość populacji.

Tabela 1. Udział emigrantów w populacji województw oraz współczynniki selektywności emigracji dla województw Polski w latach 2002 i 2011

Województwo	2002		2011	
	procentowy udział emigrantów w populacji	WSE _{ogółem}	procentowy udział emigrantów w populacji	WSE _{ogółem}
Dolnośląskie	2,06	-0,04	6,22	0,21
Kujawsko-pomorskie	0,73	-0,54	3,66	-0,29
Lubelskie	1,07	-0,40	3,85	-0,25
Lubuskie	0,54	-0,32	2,09	-0,59
Łódzkie	0,61	-0,70	2,52	-0,51
Małopolskie	2,76	0,21	6,43	0,25
Mazowieckie	1,89	-0,48	5,07	-0,01
Opolskie	3,62	4,12	3,70	-0,28
Podkarpackie	2,66	0,71	6,13	0,20
Podlaskie	1,89	1,26	3,77	-0,27
Pomorskie	1,52	-0,03	4,57	-0,11
Śląskie	4,29	0,40	7,92	0,54
Świętokrzyskie	0,62	-0,38	2,20	-0,57
Warmińsko-mazurskie	1,13	0,13	3,71	-0,28
Wielkopolskie	0,78	-0,70	3,67	-0,29
Zachodniopomorskie	0,87	-0,34	3,69	-0,29

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2002 r. wysoką selektywność odnotowano w przypadku województw: opolskiego (4,12), podlaskiego (1,26) i podkarpackiego (0,71), a także w małopolskim (0,21) i śląskim (0,4), tj. w województwach uznawanych za regiony wyjazdowe. Wartości współczynników selektywności dla wymienionych województw wskazują, iż odpływ osób był duży w stosunku do populacji województw [Iwińska 2014]. Dodatnią selektywność emigracji w 2011 r. odnotowano w województwach: śląskim (0,54), małopolskim (0,25), dolnośląskim (0,21) i podkarpackim (0,20).

4. Selektywność emigracji ze względu na wybrane cechy demograficzne

W celu dalszej dekompozycji strumieni i ich odniesienia do populacji województw Polski, z których emigrują Polacy, wybrano następujące cechy emigrantów:

- płeć,
- miejsce zamieszkania: miasto, wieś,

Analizie poddano przede wszystkim rozkład strumieni emigrantów według płci wyjeżdżających.

Emigracja jest procesem demograficznym, który stanowi jedną z determinant struktury populacji ogółem. O potencjalnych zmianach w strukturze demograficznej mówi się zarówno w kontekście skali emigracji, jaką notuje się od 2002 r., jak i w odniesieniu do proporcji wyjazdów kobiet i mężczyzn. Rozważania dotyczące udziału kobiet i mężczyzn w populacji uzasadnia m.in. niski wskaźnik dzietności (1,3 w 2011 r.), który może ulec pogorszeniu na skutek rozmiarów emigracji [KBN PAN 2014]. Stąd szczególnie istotne jest określenie, kto dominuje w wyjazdach emigracyjnych oraz jak wyjazdy odpowiednio kobiet i mężczyzn odnoszą się do populacji województw, które wygenerowały strumień wyjazdowy.

Najniższą wartość współczynnika selektywności emigracji kobiet odnotowano dla województw: opolskiego, podkarpackiego i podlaskiego – przy stosunkowo wysokiej selektywności emigracji (por. tab. 2). We wskazanych województwach zaobserwowano odpowiednio dodatnią selektywność wśród emigrujących mężczyzn, co w wymiarze praktycznym oznacza, iż wyjazdy z opolskiego (4,19), podkarpackiego (0,81) czy podlaskiego (1,24) były domeną mężczyzn. Selektywność wśród wyjeżdżających kobiet w 2002 r. odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim,

Tabela 2. Wartości współczynnika selektywności emigracji ze względu na płeć w latach 2002 i 2011

Województwa	2002		2011	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Dolnośląskie	-0,06	-0,07	-0,02	0,18
Kujawsko-pomorskie	0,49	-0,52	0,06	0,00
Lubelskie	0,29	-0,34	-0,03	-0,03
Lubuskie	0,14	-0,37	-0,05	0,10
Łódzkie	0,65	-0,69	0,02	-0,43
Małopolskie	-0,18	0,24	0,00	0,07
Mazowieckie	0,47	-0,49	-0,02	-0,46
Opolskie	-3,47	4,19	-0,02	1,01
Podkarpackie	-0,76	0,81	0,01	0,59
Podlaskie	-1,19	1,24	-0,01	0,73
Pomorskie	0,02	-0,01	0,01	0,11
Śląskie	-0,25	0,31	-0,04	-0,06
Świętokrzyskie	0,31	-0,34	0,02	-0,04
Warmińsko-mazurskie	-0,15	0,08	0,03	0,43
Wielkopolskie	0,65	-0,69	0,04	-0,40
Zachodniopomorskie	0,21	-0,35	0,05	0,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

lubelskim, lubuskim, łódzkim, mazowieckim, świętokrzyskim i wielkopolskim. W przypadku emigracji mężczyzn na uwagę zasługują województwa, w których odnotowano ujemne wartości współczynnika selektywności: wielkopolskie, kujawsko-pomorskie czy łódzkie.

Dane dotyczące wyjazdów kobiet w 2011 r. wskazują, iż nie występuje selektywność wyjazdów zauważalna w 2002 r. W odniesieniu do emigracji mężczyzn dodatnią wartość wskaźnika odnotowano w województwach: opolskim, podlaskim, podkarpackim, warmińsko-mazurskim, lubuskim, małopolskim, zachodniopomorskim, dolnośląskim i śląskim. Oznacza to, iż z wymienionych województw wyjechało stosunkowo więcej mężczyzn, niż wskazuje na to rozkład populacji.

Kolejnym zagadnieniem ważnym z punktu widzenia analizy strumieni migracyjnych jest miejsce pochodzenia emigrantów w podziale na miasto i wieś [Zięba (red.) 2008]. Miejsce pochodzenia emigrantów może być rozpatrywane przez pryzmat lokalnych i regionalnych rynków pracy [Puzio-Waławik 2010]. Miasta jako duże ośrodki regionalne są w stanie generować większą liczbę miejsc pracy niż ośrodki lokalne [Grabowska-Lusińska, Okólski 2008].

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w tab. 3 w 2002 r. najwyższą selektywność odnotowano ponownie w województwie opolskim dla wyjeżdżających zarówno z miasta, jak i ze wsi.

Tabela 3. Współczynniki selektywności emigracji ze względu na miejsce wyjazdu w podziale na miasto i wieś w latach 2002 i 2011

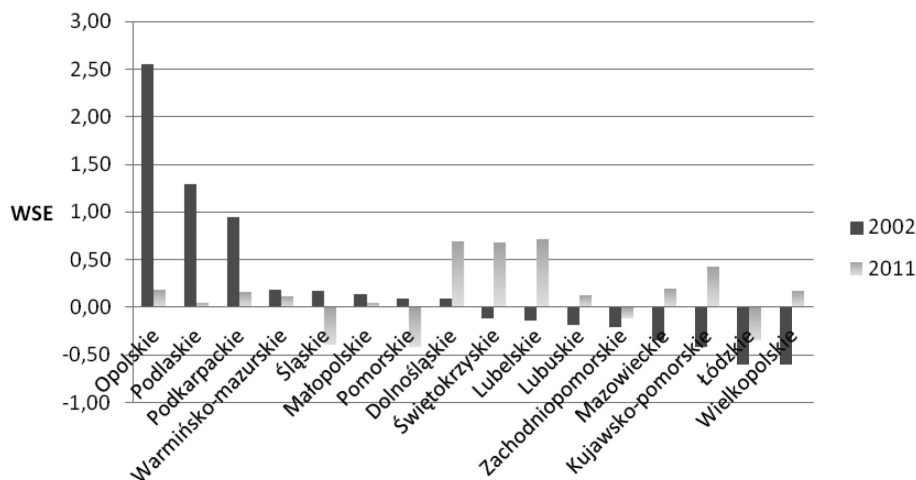
Województwa	2002		2011	
	miasto	wieś	miasto	wieś
Dolnośląskie	0,09	-0,50	0,18	0,12
Kujawsko-pomorskie	-0,42	-0,64	0,04	-0,16
Lubelskie	-0,14	0,00	0,16	-0,14
Lubuskie	-0,19	-0,43	0,12	0,16
Łódzkie	-0,60	-0,83	-0,39	-0,59
Małopolskie	0,14	1,05	0,04	0,17
Mazowieckie	-0,35	-0,75	-0,41	-0,60
Opolskie	2,55	8,08	0,69	1,58
Podkarpackie	0,95	2,99	0,68	0,66
Podlaskie	1,30	1,36	0,72	0,81
Pomorskie	0,09	-0,43	0,13	0,05
Śląskie	0,17	-0,28	-0,11	0,06
Świętokrzyskie	-0,12	-0,04	0,19	-0,22
Warmińsko-mazurskie	0,18	0,08	0,43	0,43
Wielkopolskie	-0,60	-0,72	-0,35	-0,48
Zachodniopomorskie	-0,21	-0,59	0,17	0,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W przypadku pozostałych województw należy odnotować następujące prawidłowości:

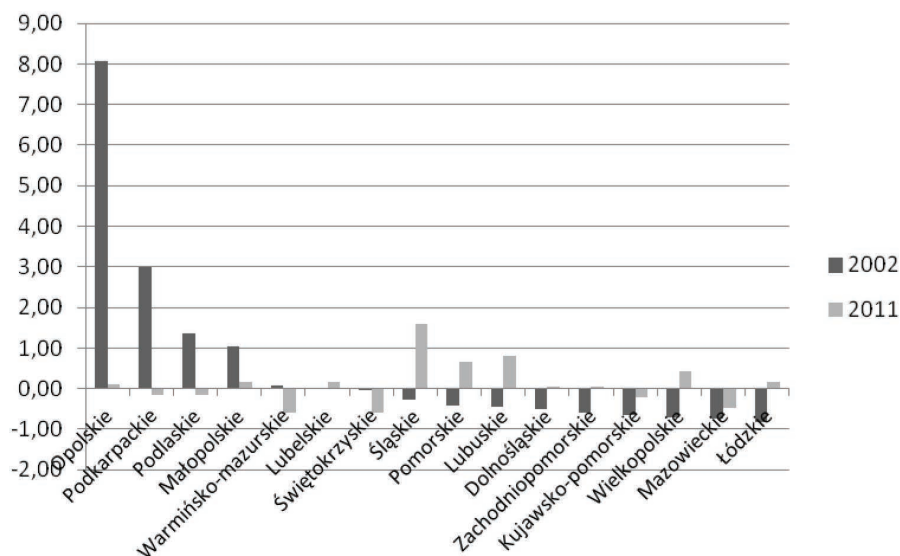
- wysoką selektywność dla emigrantów z miast odnotowano w województwach opolskim, podlaskim, podkarpackim, w dalszej kolejności znalazły się województwa: warmińsko-mazurskie, śląskie, małopolskie, dolnośląskie i pomorskie,
- wyjeżdżający pochodzący z obszarów wiejskich dominowali wśród emigrantów z województw: małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, podlaskiego. Dwa ostatnie województwa uznaje się za tradycyjnie rolnicze, stąd wynika prawdopodobna nadreprezentacja,
- ujemną wartość współczynników selektywności, która oznacza stosunkowo mniejsze zainteresowanie emigracją, a w ślad za tym niższą liczbę emigrujących z miast, odnotowano w: kujawsko-pomorskim, mazowieckim, łódzkim, wielkopolskim, zachodniopomorskim, dolnośląskim, lubuskim, lubelskim i świętokrzyskim; dla obszarów wiejskich w: łódzkim, wielkopolskim, zachodniopomorskim, a także w dolnośląskim, lubuskim, pomorskim, śląskim i świętokrzyskim.

Warto zwrócić uwagę na wartość współczynników selektywności emigracji z obszarów wiejskich. W 2011 r. najwyższą selektywność odnotowano w opolskim 1,8 (8,8 w 2002 r.), najniższą w mazowieckim (−0,60). Stosunkowo mała selektywność oznacza ustabilizowanie się liczby wyjeżdżających z obszarów wiejskich, co może się wiązać z wdrożeniem programów pomocowych restrukturyzacji sektora rolnictwa i obszarów wiejskich w latach 2004–2011. Emigracja w 2011 r. wiąże się ze zmianami w selektywności wyjeżdżających z miast w stosunku do emigrantów w 2002 r. (por. rys. 2).

Rys. 2. Wartość współczynnika selektywności emigracji dla wyjeżdżających z miast, według województw w latach 2002 i 2011

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 3. Wartość współczynnika selektywności emigracji dla wyjeżdżających z obszarów wiejskich, według województw w latach 2002 i 2011

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie mniejszą skalą charakteryzowały się wyjazdy z obszarów wiejskich, zarówno w 2002 r., jak i w 2011 r., co ilustruje rys. 3.

5. Zakończenie

Analiza skali emigracji w latach 2002 i 2011 wraz z ich dekompozycją wskazuje, iż pomiędzy 2002 r. a 2011 r. nastąpił dynamiczny przyrost emigrujących. W konsekwencji doszło do zmiany województw, które generowały przepływy emigracyjne. Do województw tradycyjnie emigracyjnych, takich jak śląskie, małopolskie czy podkarpackie dołączyło województwo dolnośląskie. W 2011 r. zmniejszyło się znaczenie województwa opolskiego. Analiza współczynnika emigracji ogółem w odniesieniu do populacji w 2002 r. wskazuje na zdecydowanego lidera emigracji: województwo opolskie. Współczynniki selektywności dla województw w 2011 r. nie tylko nie wskazują lidera, ale dla większości województw wykazują wartość ujemną, co oznacza, iż strumień emigrantów jest mniejszy, niż wskazuje na to wielkość populacji. W przypadku dodatnich wartości w województwach: śląskim (0,54), małopolskim (0,25) i dolnośląskim (0,21) i podkarpackim (0,20), potwierdza się wysoki udział emigracji.

O ile dane z 2002 r. wskazują, iż emigracja była domeną mężczyzn, o tyle w 2011 r. strumień emigrantów według płci były rozłożone równomiernie. Wyższy, dodatni współczynnik selektywności mężczyzn odnotowano m.in. w woje-

wództwach: opolskim, podlaskim, podkarpackim. Równowaga wśród wyjeżdżających kobiet i mężczyzn może być efektem łączenia rodzin.

W badanych latach 2002 i 2011 wśród emigrantów dominowali mieszkańcy miast. Stan taki determinuje wielkość populacji – czynnik przemawiający na korzyść miast, których populacja jest zdecydowanie bardziej liczna niż wiejska. Należy przy tym zaznaczyć, iż w 2002 r. emigrowali przeważnie mieszkańcy miast województw: opolskiego, podlaskiego, podkarpackiego. W 2011 r. odnotować należy istotną zmianę, mianowicie częściej emigrowali mieszkańcy z województw: dolnośląskiego, świętokrzyskiego i lubelskiego. Profile emigranta pod względem skali emigracji i pochodzenia (miasto, wieś) są zbieżne w latach 2002 i 2011, nastąpiła natomiast zmiana w rozkładzie płci emigrantów.

Zastosowanie współczynników selektywności emigracji pozwala na precyzyjne porównanie strumienia wyjeżdżających ze względu na wybraną cechę demograficzną z populacją, z której pochodzą emigranci, i może przez to stanowić jeden ze sposobów badania populacji emigrantów we współcześnie prowadzonych badaniach nad emigracją.

Literatura

- Cieślak D., 1992, *Demografia. Metody analizy i prognozowania*, PWN, Warszawa.
- Dybowska J., 2013, *Przemiany demograficzne w regionie o nasilonej migracji zagranicznej na przykładzie województwa opolskiego*, Studia i Monografie, Uniwersytet Opolski, Opole.
- Grabowska-Lusińska I., Okólski M., 2008, *Migracja z Polski po 1 maja 2004 r.: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej*, CMR Working Papers, no. 33/91, Warszawa.
- Grabowska-Lusińska I., Okólski M., 2009, *Emigracja ostatnia*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- GUS, 2003, *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002*, Warszawa.
- GUS, 2011, *System badań migracji zagranicznych w Polsce*, Warszawa.
- GUS, 2012, *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. Raport z wyników*, Warszawa.
- GUS, 2014, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2013*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042013,2,7.html>.
- Iglicka-Okólska K., 2003, *Priorytety i kierunki rozwoju polskiej polityki migracyjnej*, Seria: Analizy i Opinie, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Iwińska K., 2014, *Kierunki i profil emigracji mieszkańców województwa dolnośląskiego na tle polskiej emigracji w latach 2002 i 2011*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 333, s. 213–222.
- Jaźwińska E., 2000, *Metody ilościowe w badaniach nad migracjami zagranicznymi*, Prace Migracyjne nr 36, Warszawa.
- Jończy R., 2011, *Zagraniczne migracje zarobkowe z województwa opolskiego w latach 2008–2010. Diagnoza i rekomendacje w kontekście zrównoważonego rozwoju regionalnego*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole.
- Jończy R., 2013, *Regionalne skutki odpływu ludności Polski w okresie transformacji (wnioski z badań własnych w regionie opolskim)*, [w:] Lesińska M., Okólski M. (red.), *Współczesne polskie migra-*

- cje: strategie – skutki społeczne – reakcja państwa*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Mioduszewska M., 2008, *Najnowsze migracje z Polski w świetle danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności*, CMR Working Papers, no. 36/94, Warszawa.
- Puzio-Waławik B., 2010, *Spoleczno-ekonomiczne skutki migracji Polaków po akcesji Polski do Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe nr 8, PTE, Kraków.
- KBN PAN, 2014, *Spoleczne skutki poakcesyjnych migracji ludności Polski*, Warszawa.
- Solga B., 2013, *Znaczenie migracji zagranicznych w rozwoju regionalnym*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole.
- Zięba S. (red.), 2008 *Migracja – wyzwanie XXI wieku*, KUL, Lublin.